

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

KNIHOVNA

AKADEMIE VĚD ČR

Společenská role módy po vzniku Československé republiky

IV. ročník odborné konference Historie odívání v českých zemích

27. září 2018, 9–18 hodin

Konferenční sál č. 206 Akademie věd ČR, Národní 3, Praha 1

Společenská role módy po vzniku Československé republiky

Program konference

8:30 – 9:00 *Prezence*

9:00 – 9:20 Úvodní slovo

9:20 – 10:35 – I. blok přednášek

1) PhDr. Miroslava Burianová

Ze šatníků osobností první republiky

2) PhDr. Eva Uchalová

Spolek Pražská moda

3) Mgr. Jaroslava Moučková

Z archivu Pražského hradu: Textilní vzorky pro zamýšlený vůz
prezidenta republiky

10:35 – 11:00 – *přestávka*

11:00 – 12:15 – II. blok přednášek

4) Prof. PhDr. Alena Křížová, Ph.D.

Nová role šperku v demokratické společnosti

5) Radek Polách

„Kdo nechce míti pleš, by nosil klobouk též!“

Kloboučnická reklama v meziválečném období Československé republiky

6) Mgr. Štěpánka Skálová

Prvorepubliková žena a její koruna krásy

12:15 – 13:45 *přestávka na oběd*

13:45 – 15:00 – III. blok přednášek

7) Mgr. Monika Tauberová

Firma Václav Frček – výroba chodských krojů v Domažlicích a družstvo Chodovia

8) Mgr. Jaroslav Horáček, DiS. – Ivana Rozkocová

Podještědský krojový svéráz. Proměny lidového oděvu v Podještědí v období mezi světovými válkami

9) Mgr. Markéta Tobolová

Kroj jako reprezentativní národní oděv

15:00 – 15:30 – přestávka

15:30 – 16:45 – IV. blok přednášek

10) PhDr. Jitka Jonová, Th.D.

Nová církev – nová roucha. Vývoj liturgického a duchovenského oděvu v Československé církvi v době první Československé republiky

11) PhDr. Radek Martinek, Ph.D.

Mezi starým a novým. Oděv a disciplína katolického kněžstva v konfrontaci s moderním světem

12) Mgr. Šárka Rámišová

S hrdostí nošený. Sokolský kroj, úbor a scénický kostým 20. a 30. let 20. století

16:45 – 17:50 diskuse u kávy

Společenská role módy po vzniku Československé republiky

Anotace příspěvků

I. blok

Ze šatníků osobností první republiky

PhDr. Miroslava Burianová, Národní muzeum

Vznik samostatné Československé republiky v roce 1918 nebyl jen milníkem v dějinách státu, ale i ve vývoji společnosti a ženského odívání. Nejčastěji je s první republikou spojováno adjektivum „elegantní“, dodnes ve filmech pro pamětníky obdivujeme dokonalé modely hereček. Avšak dříve, než se staly módními vzory hvězdy stříbrného plátna, objevovaly se na stránkách společenských a módních časopisů dámy z „lepší společnosti“. Příspěvek představí módu jako projev životního stylu zajímavých žen různých profesí, např. manželky vyslance, módní referentky, herečky, sportovkyně, senátorky, umělkyně...

Spolek Pražská moda

PhDr. Eva Uchalová, Uměleckoprůmyslové museum v Praze

Spolek Pražská moda byl založen v roce 1921 při Obchodní a živnostenské komoře skupinou pražských krejčí, podnikatelů z módního oboru, představitelů OŽK a oděvních výtvarníků s cílem „pečovati o zvelebení pražské módy hledíc k účelnosti, vkusu a dobré jakosti“. Měl navrhovat a publikovat originální pražskou módu, zajišťovat její právní ochranu a vychovávat výrobce i spotřebitele ke vkusu a kvalitě. Od roku 1923 vydával dvakrát ročně módní album s originálními návrhy pánské, sporadicky i dámské módy, pořádal výstavy, přehlídky i studijní zájezdy. Byl aktivní nepřetržitě až do roku 1948, v roce 1950 rozhodl o své likvidaci.

Z archivu Pražského hradu: Textilní vzorky pro zamýšlený vůz prezidenta republiky

Mgr. Jaroslava Moučková

Drobný přehled vzorků čalounění u automobilů, které používal Tomáš Garrigue Masaryk s využitím archiválií z Pražského hradu. Listiny a vzorky jsou porovnány s dobovou produkcí. Vzorky jsou jediným originálem potvrzující nynější kopie čalounění ve voze TGM, dnes národní kulturní památkou, uloženou v Národním technickém muzeu.

II. blok

Nová role šperku v demokratické společnosti

Prof. PhDr. Alena Křížová, Ph.D., Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Již 19. století znamenalo velkou proměnu v chápání šperku. Na jedné straně zůstala zachována kategorie klenotů z drahých kovů a kamenů, která byla záležitostí aristokracie a bohaté buržoazie, ale na druhé straně se formovala nová kategorie dostupných ozdob z levnějších surovin a především sériově vyráběná bižuterie napodobující náročnější zlatnické práce. Tento trend pokračoval i v následujícím věku, ovšem s tím rozdílem, že se navrhování šperků věnovali výtvarníci, kteří nechtěli napodobovat luxusní klenoty, ale měli ambici vtisknout nedrahým materiálům, tj. především slitinám obecných kovů a plastickým hmotám uměleckou kvalitu. U nás se dostupností umění a jeho zapojením do běžného života zabývali už před první světovou válkou členové Artělu, ale teprve demokratické ideály nově vzniklé Československé republiky nastolily atmosféru příznivou pro realizaci těchto myšlenek. Navíc používání drahých kamenů z domácích nalezišť bylo projevem vlastenectví. Šperk přestal být demonstrací majetnosti, ale stal se uměleckým doplňkem vizáže svého nositele.

„Kdo nechce míti pleš, by nosil klobouk těž!“ Kloboučnická reklama v meziválečném období Československé republiky

Radek Polách, Muzeum Novojičínska

Kloboučnický průmysl v období mezi dvěma světovými válkami prošel velmi intenzivním vývojem a reorganizací po rozpadu Rakouska-Uherska. Musely být opětovně získány bývalé trhy v západní Evropě a zámoří, které byly světovým válečným konfliktem narušeny. Podnikatelské elity v kloboučnickém průmyslu začaly masivně do svých aktivit zapojovat reklamu jako nezbytný prvek k získání nových zákazníků doma i v zahraničí. Reklama měla nesporný vliv na dvě velké konjunktury výroby pokrývek hlavy mezi oběma světovými válkami. Cílem příspěvku je zhodnocení nejen významu reklamních sdělení kloboučnického průmyslu, ale také prezentace různých druhů reklamních domácích sdělení v Československu i v zahraničí.

Prvorepubliková žena a její koruna krásy

Mgr. Štěpánka Skálová

Příspěvek se zaměřuje na to, jak ženy v době první republiky pečovaly o své vlasy, do jakých účesů je upravovaly a jaké nosily pokrývky hlavy. Teoretická část příspěvku bude vycházet z nemalého množství článků, poradenských rubrik, obrázků a fotografií, které vycházely v tehdejších časopisech určených ženám. Tyto ukázky budou konfrontovány s dosud nepublikovanými dobovými fotografiemi účesů žen různého věku a společenského postavení.

III. blok

Firma Václav Frček – výroba chodských krojů v Domažlicích a družstvo Chodovia

Mgr. Monika Tauberová, Národní muzeum

Obchod s textilním a galanterním zbožím byl založen již v roce 1840 v Domažlicích. Majitelem byl známý Max Duffek, jehož nástupcem ve 30. letech 20. století se stal Václav Frček, který obchod na náměstí rozšířil o výrobu krojů. Při svých bohatých zkušenostech měl k dispozici vzorníky, spolupracoval se sestrami Bílkovými – rodina Bílkova z Mrákova – sestry Anna a Marie byly industriální učitelky a významné národopisné osobnosti, zručné švadleny a vyšívačky s vytříbeným citem, zaměřené především na kraj dolního Chodska.

Václav Frček se díky dlouholeté praxi stal v roce 1950 vedoucím střediska krojů v družstvu Chodovia. Chodovia vznikla v roce 1920 jako družstvo pro chodský svéráz a lidovou kulturu.

Podještědský krojový svéráz. Proměny lidového oděvu v Podještědí v období mezi světovými válkami

Mgr. Jaroslav Horáček, DiS., Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze – **Ivana Rozkovcová**, folklórní soubor Horačky

Období mezi světovými válkami zasáhlo i do vývoje lidového oděvu, jenž prošel značnými proměnami. Příležitostné nošení kroje se stalo jednou z možností, jak veřejně projevit své národní vlastenectví a sounáležitost s nově vzniklým československým státem. Krom toho se kraj stal ve své celistvosti i jakýmsi slavnostním úborem. Krojované průvody tak málokdy mohly chybět při oslavách státních svátků, při vítání státních návštěv či při nejrůznějších regionálních událostech.

Oslavy vzniku Republiky či odhalení pomníku spisovatelce Karolině Světlé na Světlé pod Ještědem – to byly události, při nichž se lidé v Podještědí se ctí oblékli do místního kroje. Někteří snesli staré součástky oděvů z půd a komor, jiní si je museli (nechat) zhotovit nově. Vznikaly tak více či méně věrné kopie starších oděvů, ale i pouhé nápodoby různé výtvarné a řemeslné kvality (tzv. svéráz). Za hanbu se nepočítal ani kraj z jiné oblasti – zvláště oblíbený byl kraj kyjovský, který byl naopak považován za bohatší a pestřejší než ten podještědský. Příspěvek se pokusí dle výše rozvržených bodů rámcově vykreslit proměny lidového oděvu v Podještědí a jeho úlohu při veřejných událostech v této oblasti. Na dobových snímcích a obrazovém materiálu sbírkových předmětů budou následně představeny hlavní rozdíly mezi oděvem staršího období a tzv. krojovým svérázem období první republiky.

Kroj jako reprezentativní národní oděv

Mgr. Markéta Tobolová

Lidový oděv se během 20. století začal nosit mimo své původní venkovské prostředí a v nově vzniklé republice se stal symbolem vlastenectví a příslušnosti k české potažmo slovanské národnosti. Ve městech, ale i na venkově, kde již nošení původního kroje zaniklo, získal oblibu tzv. národní kroj nebo v rámci Moravy kroj kyjovský či piešťanský. V dobovém módním tisku i etnografické literatuře vycházely návody a střihy na zhotovení národních krojů. Kroj ženy oblékaly k různým slavnostem, průvodům, oslavám státních svátků nebo v něm byly vítány významné státní návštěvy. Příspěvek se zabývá konkrétními příklady užití „národních krojů“ v městském i venkovském prostředí.

IV. blok

Nová církev – nová roucha. Vývoj liturgického a duchovenského oděvu v Československé církvi v době První československé republiky

PhDr. Jitka Jonová, Th.D., Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity palackého v Olomouci

U zrodu Československé církve stáli ve velké většině katoličtí kněží, proto zpočátku byla při liturgii užívána roucha, na která tito kněží byli zvyklí. Postupně však liturgický obvyklý v katolické církvi začali opouštět a byl ustanoven černý talár s rudým kalichem a bílá štóla, jako duchovenský a liturgický oděv. Byly také zavedeny pokyny, kdy se má štóla užívat a kdy se má nosit pouze černý talár. Příspěvek na základě dobových dokumentů a obrazového materiálu představí vývoj liturgického a duchovenského oděvu v Československé církvi v době první republiky.

Mezi starým a novým. Oděv a disciplína katolického kněžstva v konfrontaci s moderním světem

PhDr. Radek Martinek, Ph.D.

Tridentský koncil se snažil o proměnu kněžstva, reformy z něho vzešlé utužily i jeho oděvní disciplínu, aby kněz byl jasným a zdaleka viditelným znamením. Francouzská revoluce se svým zákazem nošení kněžského šatu jako první pokusila tuto sílu vizuálního svědectví ze společnosti zcela vymazat. Nebyla v tom však ani zdaleka poslední. Sekularizační tendence u nově vznikajících států postavily kněžstvo před výzvy moderní doby: buď se nechat zahnat do defenzívy či pokusit se o autentické křesťanské svědectví v kulisách nové doby. Po skončení světové války bylo nutné změnit víc, než jenom šatník...

S hrdostí nošený. Sokolský kroj, úbor a scénický kostým 20. a 30. let 20. století

Mgr. Šárka Rámišová, Národní muzeum

Sokolský oděv již od svého vzniku vždy odrážel politické i kulturní dění v české společnosti. Jejich vlastenecké cítění se odráželo i na vizuálním projevu. Sokolské rodiny se oblékaly do národních barev, a tím se veřejně přihlašovaly k demokratickým myšlenkám nově vzniklé republiky. Příspěvek se bude věnovat mužskému, ženskému a dorostenec-kému oděvu, který byl tvořen pro všesokolské slety v letech 1920, 1926, 1932 a 1938. A to se zájmem o slavnostní stejnokroje, cvičební úbory a scénický kostým tvořený pro sletové scény.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACoviŠTĚ
STŘEDNÍCH ČECH V PRAZE

PROPAMÁTKY
PORTÁL – ČASOPIS

KNIHOVNA
—
AKADEMIE VĚD ČR